

" GEOGRAFIK TUSHUNCHALARNI INGLIZ TILIDA O'RGANIB, FANLARARO BOG'LANISHNI SHAKLLANTIRISH "

Toshkent shahar Olmazor tumani

46-umumiy o'rta ta'lim maktabi Geografiya o'qituvchisi

Raximova Yulduz na Baxtiyarovna

TAQRIZ

Barchamizga ma'lumki fanlararo aloqa o'quv jarayonining eng muhim qismlaridan biri hisoblanadi. Fanlararo bog'lanish o'quvchilarning o'rganilayotgan materialga va umuman o'quv jarayoniga doimiy qiziqishini shakllantiradi va har qanday sohada o'z yo'lini topa olishlariga yordam beradi. Ushbu metodik qo'llanmada keltirilgan ma'lumotlar geografiya o'qituvchilariga juda qo'l keladi. Ingliz tili davr talabi bo'lgan bir paytda geografiya darslarida geografik ma'lumotlarning ingliz tilida o'qitilishi nafaqat o'quvchilarning balki fan o'qituvchilarining ham yutug'idir. Shu sabab ham ushbu metodik tavsiyadagi ma'lumotlarni qo'llash darsning samarali bo'lishini ta'minlashi shubhasiz.

KIRISH

Hozirda tizimli-faollik yondashuvi doirasida zamonaviy ta'lim oldida muhim vazifasi turibdi. Bu bolada dunyoning yaxlit manzarasi, uning birligi va xilma-xilligi haqidagi tasavvurni shakllantirishdir. Ushbu tushuncha integratsiya g'oyasiga ya'ni o'quvchilarni tarbiyalash va ta'lim berishda fanlararo aloqadorlikka asoslanadi. Fanlararo aloqalarni amalga oshirish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishida, ularning intellektual va hissiy faoliyatining barcha sohalarini uyg'un rivojlanishida katta samaraga erishishga yordam beradi. Fanlararo aloqalarning asosiy ahamiyati shundaki, ular turli o'quv fanlari bo'yicha olingan barcha bilimlarni yagona tizimga bog'lash hamda shu bog'lanishlar asosida yangi bilimlarni olish imkonini beradi. Integratsiyalashgan darsning afzalliklari: Integratsiyalashgan darslar bolaning aqliy faoliyatining kuchli stimulyatoridir. Bolalar tahlil qilishni, solishtirishni, ob'ektlar va

hodisalar o'rtasidagi aloqalarni izlashni boshlaydilar, mantiq, fikrlash va muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Odatdagidan ko'ra ko'proq darajada ular nutqni rivojlantirishga, ko'nikmalarni shakllantirishga, umumlashtirishga, xulosalar chiqarishga yordam beradi. Integratsiyalashgan darslarni o'tkazish shakli nostandart, hayajonli. Har xil turdagi ishlardan foydalanish o'quvchilarning e'tiborini yuqori darajada ushlab turadi, bu bizga bunday darslarning rivojlanish samaradorligi haqida gapirish imkonini beradi. Ular turli xil faoliyat turlariga o'tish tufayli o'quvchilarning charchoqlarini, ortiqcha kuchlanishlarini engillashtiradi, kognitiv qiziqishni keskin oshiradi, maktab o'quvchilarining tasavvurini, e'tiborini, tafakkurini, nutqini va xotirasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Integratsiyalashgan darslar ko'pincha kashfiyotlar va topilmalar bilan birga keladi. Bu qaysidir ma'noda ilmiy faoliyatdir. Bu hodisaning alohida ahamiyati shundaki, tadqiqotchilar rolini o'quvchilar bajaradilar. Ushbu turdagi darslar o'qituvchining ijodiy salohiyatini ochib berishning eng yaxshi usuli hisoblanadi. Bu nafaqat o'qituvchining kasbiy faoliyatidagi yangi bosqich, balki uning sinf bilan munosabatlarini yangi bosqichga ko'tarish uchun ajoyib imkoniyatdir. Integratsiyalashgan darslar o'quvchining xayoliy tafakkurini rivojlantirish maqsadini ko'zlaydi. Ushbu metodik qo'llanmada geografiya darslarini ingliz tili bilan bog'liqlikni yaratgan holda o'qitishning ahamiyati misollar bilan yoritib beriladi. Shunigdek, geografik atamalarning inglizcha nomlanish jadvali ham keltirilgan bo'lib unda darslarda qo'llash mumkin bo'lgan zarur terminlar joy olgan.

Geografik tushunchalarni ingliz tilida o'rganib, fanlararo bog'lanishni shakllantirish

Chet tilining boshqa fanlar bilan aloqasi xilma-xil va ko'p funksiyali. "Chet tili" faniga turli sohalardagi bilimlar kiradi: geografiya, tarix, ijtimoiy fanlar, adabiyot, fizika, kimyo, biologiya, informatika, musiqa, tasviriy san'at va boshqa maktab fanlari va boshqalar. Shu jumladan geografiya fanini ham ingliz tili integratsiyasiz o'rganish mumkin emas desak mubolag'a bo'lmaydi. Butun dunyodagi har bir xonadonga kirib borgan ingliz tili bugun hammani o'ziga jalb qilmoqda. Chunki u

dunyo tilidir. Bejizga bugungi kunda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ingliz tiliga katta e'tibor va imkoniyat yaratmayaptilar. Til bilgan el biladi. Biz dunyoni egallamoq uchun uning tilini ham bilishimiz zarurdir. Shularni inobatga olgan holda zamonaviy bilim va tajribaga ega yoshlarni tarbiyalamoq uchun chet tili xususan ingliz tilining ahamiyati ortib bormoqda. Va har bir fan o'z darslarida chet tili integratsiyasini yaratishi zamon talabiga aylanmoqda. Bu darslarning asosiy maqsadlari talabalarning kognitiv qiziqishini rivojlantirish, universal ta'lim faoliyatini muvaffaqiyatli shakllantirish, mega-mavzu natijalari uchun sharoit yaratishdir.

Quyida ma'lum turkum doirasida bo'lgan geografik tushunchalarning ingliz tilidagi tarjimalari keltiriladi:

Accommodation- Turar joylar:

field - mintaqa

country - mamlakat

capital - poytaxt

city - shahar

state- davlat

village - qishloq

district- tuman

Geographical points- Geografik punktlar:

Cliff- jarlik

Hill - tepalik

mountain - tog'

plato - plato

valley- vodi

Volcano - vulqon

Types of natural zones- Tabiat zonalarining turlari:

Desert- cho'l

Forest- O'rmon

Swamp - botqoqlik, botqoqlik

tropics - tropiklar

tundra - tundra

Reservoirs- Suv omborlari:

the bay - dengiz ko'rfazi

Ocean - Okean

Sea - dengiz

Lake - Ko'l

River- daryo

Flow - oqim

O'z-o'zidan aytish mumkinki, ushbu metodik tavsiya doirasida biz barcha geografik ob'ektlarning nomlarini ingliz tilida sanab ololmaymiz, ammo eng ko'p takrorlanishi mumkin bo'lgan geografik nomlarni keltirishga harakat qilaman.

Continental names- Qit'a nomlari:

Africa [Ifrika] - Afrika

Australia [p'streili:ə] - Avstraliya

Antarctica [n'ta:ktika] - Antarktida

Eurasia - Evroosiyo

North America - Shimoliy Amerika

South America - Janubiy Amerika

Maydoni bo'yicha 10 ta yirik davlat:

Russia - Rossiya

Canada - Kanada

China - Xitoy

United States - Qo'shma Shtatlar

Brazil - Braziliya

Australia - Avstraliya

India - Hindiston

Argentina - Argentina

Kazakhstan- Qozog'iston

Algeria - Jazoir

Okeanlarning nomlari, ba'zilar katta dengizlar va daryolar:

Atlantic Ocean - Atlantika okeani

Pacific - Tinch okeani

Arctic Ocean - Shimoliy Muz okeani

Indian Ocean - Hind okeani

Mediterranean Sea - o'rta Yer dengizi

Caribbean Sea - Karib dengizi

Red Sea - Qizil dengiz

Caspian Sea - Kaspiy dengizi

Baltic Sea - Boltiq dengizi

The Barents Sea - Barencevo dengizi

Sea of Okhotsk - Oxot dengizi

The Amazon River - Amazon

Nile river - Nil

Mississippi River - Missisipi

Missouri River - Missouri

River Thames - Temza

Geografiya darslarida suratlar ko'rgazmali vositalar juda muhim rol o'ynashi sir emas. Shu sabab geografik atamalarning nomlarini suratlar orqali keltirish ham darsda juda qo'l keladi. O'quvchilarni yanada faol bo'lishga, oson bilim egallashga yo'l ochadi. Quyida mana shunday rasmlardan namunalar keltiriladi.

spring

swamp

stream

1. Buloq.

tropics

2. Botqoqlik.

tundra

3. Oqim

bay

4. Tropiklar

the caribbean sea

5. Tundra.

globe

6. Dengiz ko'rfazi

the red sea

7. Karib dengizi.

8. Globus.

9. Qizil dengiz

lowlands

10. Past tekisliklar.

oasis

11. Voha.

canal

13. Kanal

ocean current

equator

13. Ocean oqimi.

14. Ekvator

Keltirilgan sur'atlar asosida mashqlar ham yaratish mumkin. Masalan, "Juftlashtiring" mashqini oladigan bo'lsak rasmdagi so'zlarning tarjimalari bilan rasmlarni o'zaro moslashtirish mumkin. Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar geografiya darsini ingliz tili bilan bog'lab o'tishga va darsning samarali bo'lishiga katta yordam beradi. Shubhasiz, bunday darslar maxsus dastlabki tayyorgarlikni talab qiladi, lekin ular bolalar uchun juda qiziqarli. Bunday darslarga tayyorgarlik o'quvchilarni mustaqil izlanish faoliyatiga safarbar etadi, qo'shimcha adabiyotlar va boshqa ma'lumot manbalari bilan ishlash zaruratini tug'diradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Зотева И.Н. "Пути реализации и перспективы использования междпредметных связей". М.: Просвещение, 1991
2. Зотева И.Н. "Использование междпредметных связей во внеклассной работе" // Иностранные языки в школе.-1990.- №3
3. Xarisova L.V. "Ingliz tilini o'qitish jarayonida sub'ektlararo aloqalar" // Maktabda chet tillari.-1980.- №5